

Obsah

Úvod	7
1. Náplň ekologie	9
1.1 Definice ekologie	9
1.2 Členění a hraniční obory ekologie	9
1.3 Základy ekologického názvosloví	10
2. Živočišné a prostředí	15
2.1 Ekologické parametry prostředí	15
2.2 Ekologické zákony	16
2.3 Ekologická valence a limitující faktory	16
2.4 Přizpůsobení živočichů prostředí	17
2.4.1 Adaptace	17
2.4.2 Abaptace	17
2.4.3 Preadaptace	18
2.4.4 Biologická zdatnost	18
2.4.5 Divergence	18
2.4.6 Konvergence	18
2.4.7 Koevoluce	19
2.4.8 Paralelní evoluce	19
2.4.9 Orientační reakce	19
3. Ekologické faktory životního prostředí	21
3.1 Teplota	21
3.1.1 Termobiologické typy živočichů	21
3.1.1.1 Ektotermní živočichové	22
3.1.1.2 Endotermní živočichové	23
3.1.2 Registrace změn teploty prostředí živočichy	24
3.1.3 Vliv teploty na živočichy	24
3.1.3.1 Vliv teploty na rozšíření živočichů	24
3.1.3.2 Vliv teploty na rozmnožování	25
3.1.3.3 Nepřímý vliv teploty na živočichy	26
3.1.4 Tolerance k teplotě	26
3.1.4.1 Adaptace na nízké teploty	27
3.1.4.1.1 Adaptace ektotermů na chlad	29
3.1.4.1.2 Adaptace endotermů na chlad	30
3.1.4.1.3 Hibernace	33
3.1.4.2 Adaptace na vysoké teploty	36
3.1.4.2.1 Adaptace na „suché“ teplo	36
3.1.4.2.2 Adaptace na „vlhké“ teplo	37
3.1.4.2.3 Přizpůsobení se vysokým teplotám u vybraných skupin živočichů	38
3.1.5 Zoogeografická pravidla ve vztahu k teplotě	43
3.2 Světlo	44

3.2.1	Vliv světla na živočichy	45
3.2.1.1	Zbarvení živočichů	45
3.2.1.2	Vliv světla na pohybovou aktivitu živočichů	45
3.2.1.3	Biologické rytmy	46
3.2.1.4	Vliv světla na rozmnožování živočichů	47
3.2.1.5	Další aspekty fotoperiodicity	48
3.2.1.6	Adaptace na tmu	49
3.3	Ovzduší	52
3.3.1	Obsah plynů	52
3.3.2	Vlhkost prostředí	53
3.3.2.1	Tolerance živočichů k vlhkosti	53
3.3.2.2	Vliv vlhkosti na rozšíření živočichů	54
3.3.2.3	Vliv vlhkosti na rozmnožování živočichů	54
3.3.3	Atmosférický tlak	55
3.3.4	Proudění vzduchu	57
3.3.5	Pohyb živočichů v ovzduší	59
3.3.5.1	Pasivní let	60
3.3.5.2	Aktivní let	62
3.4	Substrát jako prostředí	65
3.4.1	Fyzikální struktura půdy a substrátu	66
3.4.2	Světlo v půdě	66
3.4.3	Teplota půdy	67
3.4.4	Vzduch v půdě	67
3.4.5	Voda v půdě	67
3.4.6	Adaptace živočichů na sněhovou pokrývku	68
3.4.7	Chemismus substrátu	69
3.4.8	Edafon a epigeon	69
3.4.9	Adaptace živočichů na substrát na souši	70
3.4.10	Typy pohybu živočichů po substrátu na souši	74
3.5	Vodní prostředí	81
3.5.1	Fyzikálně chemické parametry vody	81
3.5.2	Adaptace živočichů na vodní prostředí	85
3.5.3	Pohyb živočichů ve vodě	87
3.5.4	Dýchání vodních živočichů	92
3.5.5	Ekologické skupiny živočichů stojatých vod	94
3.5.6	Ekologické skupiny živočichů tekoucích vod	95
3.5.7	Specifické vodní biotopy	97
3.6	Organismus jako prostředí výskytu živočichů	101
3.6.1	Parasitismus	101
3.6.2	Kadaver jako habitat	104
4.	Potrava a potravní chování	105
4.1	Fytofagie	106
4.2	Zoofagie	108
4.2.1	Predace	108
4.2.2	Způsoby lovu	109
4.2.3	Adaptace na lov a sběr potravy	110
4.2.4	Adaptace kořisti zaměřená proti predátorovi	113
4.2.5	Populační dynamika predace	116
4.3	Další typy potravních specializací	118
4.4	Skladba a množství přijímané potravy	120
5.	Rozmnožování a rozmnožovací chování	125
5.1	Typy rozmnožování	125
5.2	Reprodukční skupiny	127
5.3	Rozmnožovací strategie	128
5.3.1	Volba partnera	128
5.3.2	Námluvy	130
5.3.2.1	Funkce sexuálního chování	130
5.3.2.2	Vzájemné seznamování obou partnerů	131

5.3.2.3	Sexuální výběr	139
5.3.2.4	Formy heterosexuálních svazků	144
5.3.2.5	Sexuální konflikt	149
5.3.2.6	Vnější a vnitřní oplození	150
5.3.2.7	Kopulace a pokopulační projevy	151
5.3.3	Výdaje rodičů	159
6.	Rodičovská péče živočichů	162
6.1	Význam rodičovské péče o potomstvo	162
6.2	Typy rodičovské péče o potomstvo	164
6.2.1	Péče o potomstvo u členovců	164
6.2.2	Péče o potomstvo u obratlovců	171
6.2.2.1	Mihule	171
6.2.2.2	Ryby	171
6.2.2.3	Obojživelníci	174
6.2.2.4	Plazi	178
6.2.2.5	Ptáci	179
6.2.2.6	Savci	191
7.	Interakce mezi živočichy	198
7.1	Vnitrodruhové vztahy	198
7.1.1	Vznik skupin, jejich význam a třídění	198
7.1.2	Vztahy ve vnitrodruhových skupinách	202
7.2	Mezidruhové vztahy	203
7.2.1	Neutralismus	204
7.2.2	Protokooperace	204
7.2.3	Komenzalizmus	204
7.2.4	Mutualismus	205
7.2.5	Amenzalizmus	208
7.2.6	Kompetice	209
7.2.7	Parazitismus	211
7.3	Chemická komunikace a semiochemikálie	212
7.3.1	Vnitrodruhové chemické signály	212
7.3.2	Mezidruhové chemické vlivy	214
7.4	Jedovatí živočichové	214
7.5	Soužití živočichů a řas	219
8.	Populace a její charakteristiky	220
8.1	Hustota populace	222
8.2	Množivost	223
8.3	Úmrtnost	223
8.4	Šíření a migrace	225
8.5	Složení populace	227
8.6	Populační dynamika	229
	Pár slov místo závěru	234
	Literatura	235